

Vårt bibliotek kommer den närmaste tiden att flyttas till lokaler, som Anders Åbjörnsson välvilligt ställt till förfogande.

Vår närmaste aktivitet är årsmötet den 8 februari, kl 19.00 i Kommendanthuset, Malmöhus slott enl. nedanstående kallelse. Efter de sedvanliga årsmötesförhandlingarna kommer ett av våra olympiahopp, världsmästaren på värja 1973 och 1974, Rolf Edling, att demonstrera sin fäktutrustning och berätta om, hur han förbereder sig inför Olympiaden i Moskva 1980. Det är med allra största tillfredsställelse, som jag kommer att hälsa Rolf välkommen. Trots ett späckat program tvekade han inte att komma till vår förening denna kväll.

Vi kan genom programvalet anknyta till det föredrag, som annonserades i föreningens första Meddelande och se det ur den synvinkeln, att vi härmed inleder jubileumsåret med ett analogt föredrag.

Kvällen kommer att avslutas i Restaurang Vega på Malmöhus slott. Vi kommer där att intaga en måltid bestående av ärtsoppa och varm punch, pannkakor och kaffe. För att delta i måltiden måste vi ha Din anmälan senast den 5 februari. Då vi redan nu vet, att deltagarantalet blir stort, kan vi förmodligen ej ta emot några efteranmälningar. Du gör klokt i att ringa till klubbmästaren omgående och tala om, att Du deltar i måltiden. Och Du, som blir med – tag gärna med något lätthanterligt vapen, som Du vill visa i samband med, att vi dricker kaffet.

Nästa därpå kommande sammankomst blir den 18 april 1980. Mera härom i nästa Meddelande, som utkommer under mars månad.

Gösta Håkansson

----->>>>>>-----

Kallelse till årsmöte med Skånes Vapenhistoriska Förening

Tidpunkt: Fredagen den 8 februari 1980

Kl 19.00

Kommendanthuset, Malmöhusvägen, Malmö.

Förslag till dagordning:

1. Sammanträdet öppnas av ordföranden.
2. Dagordningen godkännes samt frågan om årsmötets behöriga utlysande.
3. Föregående sammanträdesprotokoll uppläses och justeras.
4. Ordförande för årsmötet utses.
5. Den avgående styrelsens verksamhetsberättelse.
6. Den avgående styrelsens kassaberättelse.
7. Revisionsberättelse.
8. Ansvarsfrihetsfråga för den avgående styrelsen.
9. a. Val av ordförande för 1980.
b. Val av vice ordförande för 1980.
10. Val av 4 övriga styrelseledamöter för 1980.
11. Val av 2 styrelsesuppleanter för 1980.
12. a. Val av 2 revisorer för 1980.
b. Val av 1 revisorsuppleant för 1980.
13. Val av 3 ledamöter varav en ur styrelsen till valberedningsutskott för 1980.
14. Årsmötets ordförande lämnar över till den nyvalde ordföranden.
15. Avtackningar.
16. Ordet fritt.
17. Avslutning.

Varje betalande medlem i Skånes Vapenhistoriska Förening kan i enlighet med stadgarna inlämna förslag till valberedningen å befattningshavare enligt punkterna 9–11 ovan. Sammankallande i valberedningen är Birger Nilsson och hans telefon samt adress framgår av Meddelandets första sida.

Namnförslag inlämnas senast åtta dagar före årsmötet och beredningssammankallanden framlägger sedan inkomna förslag respektive avsägelser under årsmötets valförrättning.

På valdagen får endast namn med förslag till punkterna 12–13 föreslås och detta av årsmötets närvarande.

J. Folke Herrström – 90 år

Lördagen den 9 februari 1980 fyller en av grundarna av Skånes Vapenhistoriska Sällskap, hedersordföranden J. Folke Herrström 90 år.

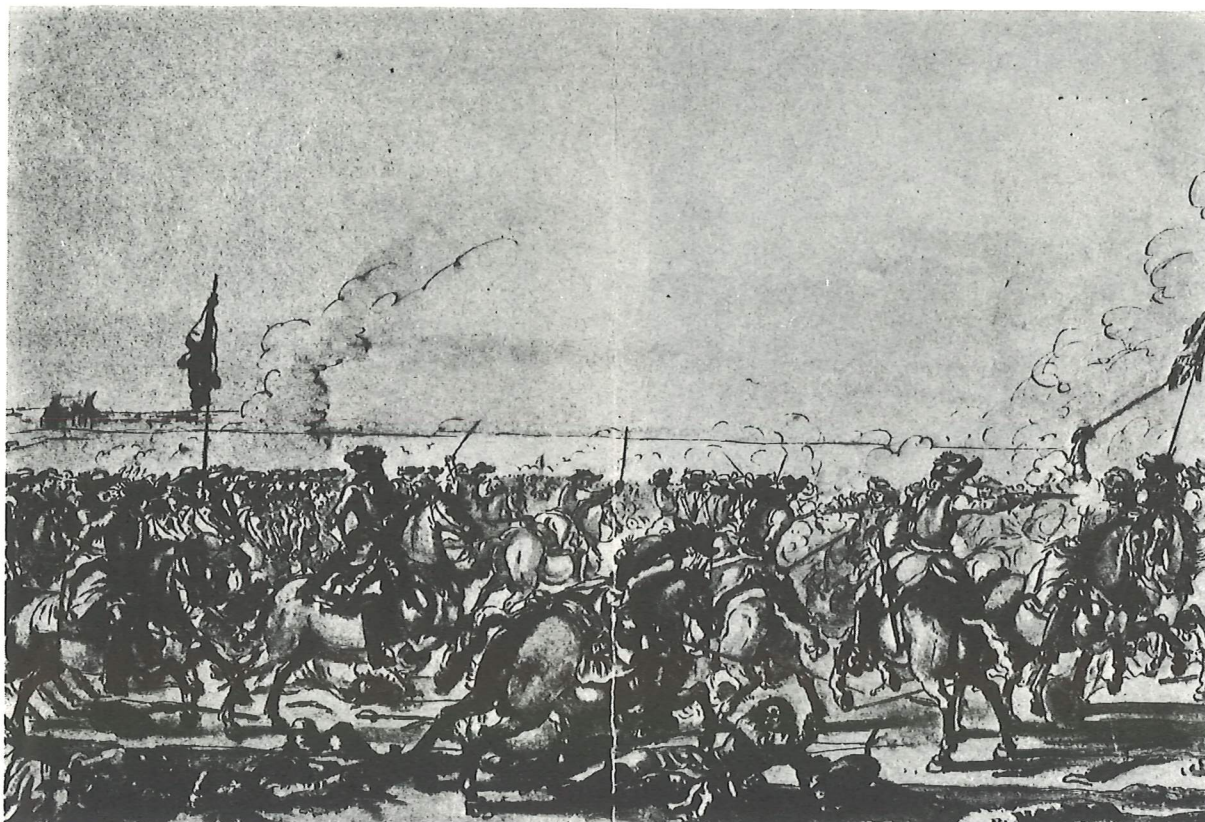
Under fyra decennium har vännen Folke oförtröttligt arbetat för att ge vår förening ett gott anseende bland vapenhistoriker och samlare. Personligen har Folke genom skicklighet, kunnighet och energi format en förening, som åtnjuter det allra bästa rykte bland museifolk, historiker och vapenintresserade.

Hans kunnighet inom området blanka vapen med betoning på den karolinska epoken, har avspeglats i ett stort antal artiklar och föredrag. Som amatörforskare och vapensamlare har han tilldragit sig berättigad uppmärksamhet. Hans samling av svenska blankvapen är unik.

Den livliga korrespondensen med vår tids främsta forskare är arkiverad för framtiden. »Att ge med varm hand» är ett tillämpligt uttryck i samband med, att Folke nyligen donerade en av sina allra mest omhuldade värjor till Livrustkammaren i Stockholm. Det var den kungliga hedersvärjan given till den okände »Peter Silverhielm». Namnet är graverat på klingan samt dessutom stämplad år 1691 och försedd med Carl XI krönta namnchiffer. Värjan överlämnades av undertecknad till museidirektör Kerst Holmquist på Livrustkammaren den 17 december 1979.

Inför J. Folke Herrströms högtidsdag vill vi, alla hans vänner och medlemmar i Skånes Vapenhistoriska Förening framför våra gratulationer.

Gösta Håkansson

*»Karl XI i spetsen för ryttarskvadronerna i slaget vid Lund 1676»
Svenskarna bär som igenkänningstecken en halmviska antingen på hatten eller vänstra armen.
Danskarnas igenkänningstecken var vita tygremсор.
Laverad teckning av J. Ph. Lemke, Nat. Mus.*

Referat av museidirektör Finn Askgaards föredrag hållet den 26 oktober 1979 vid vår förenings sammankomst med våra danska kolleger. Föredraget åskådliggjordes på ett utmärkt sätt med fina ljusbilder.

Den danska beväpningen under De skånska kriget 1675–79.

Fotfolket bestod till 2/3 av musketerare och till 1/3 av pikanerare beväpnade, som namnen anger, med muskötter respektive pikar och dessutom soldatvärjor.

Rytteriet bestod av ryttare och dragoner, de senare en form av ridande fotfolk. Beväpningen var för ryttern ett par pistoler, karbin och ryttarvärja, medan dragonen i stället för karbin hade en musköt och dessutom vanligen en yxa eller bila.

Artilleriet och dess beväpning behandlades ej av föredragshållaren, detta för att kunna hålla den fastställda tiden för anförandet.

Musköten

Denna var fotfolkets huvudvapen. Vanligast förekommande var luntlåset men en kombination av luntlås och flintlås användes även och kunde vapnet då vara utrustat antingen med en eller tvenne avtryckare. Föredragshållaren redogjorde för de olika systemen och nämnde även tillverkarna och inköpsställen, i de flesta fall Suhl.

Piken

Denna var ett långt stångvapen, 4,5 – 5 m långt, med en kraftig spets i den ena änden och en doppsko i den andra. Spetsarnas utformning kunde variera, så t ex brukades även fyrkantade. Stången var av segt

askträ. Föredragshållaren kom även här in på olika inköp gjorda av direktören för Krigskollegiet, Riksmarskalk Körbitz.

Ryttarens beväpning

En ryttare förde ett pistolpar i hölster vid sadeln och en karbin i en bantlär med karbinhake över vänstra skuldran. Både pistol och karbin var hjullåsvapen. Då de olika regementenas överstar var förpliktigade, att till sina regementen inköpa vapen, kunde dessa variera i utförande, även om en viss likriktighet i modet givetvis förekom. Körbitz önskade av vapenhandlarna i Suhl, att pistolerna skulle vara försedda med tryckknappsutlösande pannlock, men så blev inte alltid fallet.

Karbinen var av naturliga skäl kortare än musköt, då den skulle användas på hästryggen. Karbinhaken fästes vid en järnring, som löpte utmed en karbinstång på vapnets vänstra sida. Härigenom var det möjligt att kasta karbinen till skuldran utan att lösgöra den från bantlären. När andra vapen skulle användas, (pistol eller värja) kunde karbinen utmärkt väl hänga fritt i bantlären. Under marsch tycks ryttaren hållit karbinen i högra handen med kolven vilande mot höger lår.

Dragonens beväpning

Vid denna tid var dragonerna mest av allt ett beridet fotfolk, vilket klart framgick av deras beväpning med samma musköt som musketerarna. Tidigare under 30åriga kriget fanns även ridande pikanerare, men så ej under De skånska kriget. En dragonmusköt var försedd med en rem, som gjorde det möjligt att bära den på ryggen under ritt och då den svårligen kunde avtagas till häst, visar detta på, att det var till fots vapnet skulle användas. Det var inte särskilt praktiskt att bära luntlåsvapen, då en brinnande lunta var svårhanterlig på hästryggen. Därför var muskötens mestadels försedd med flintlås.

Då dragonerna mestadels befann sig i förtruppen, när hären ryckte fram, var en av deras uppgifter, att undanröja förhindringar i marschvägen. Härvid kom den vid sadeln hängande yxan eller bilan till nytta.

Svinsfjädrar

Dessa voro närmast en halvpik, ca 2 m lång, med spetsar i vardera änden. På lämplig höjd å stängen fanns monterad en hake på vilken musketeraren kunde vila sin musköt vid skott. Genom att svinsfjädrarna insattes i bommar och dessas ändar sedan kopplades samman, fick man s k spanska ryttare, vilka tjänade som skydd framför fotfolkets front.

Handgranater

Vid den förestående invasionen av Skåne fastslog Krigskollegiet, att i varje fotkompani skulle ingå en rote grenadjärer. (Varje rote var på 6 man.) Dessa utrustades med handgranater, vilka bestod av ihåliga kulor, normalt av järn, men även av lera, glas eller trä. Håligheten fylldes med krut och till detta ledde ett brandrör försett med en brandsats, som antändes med en lunta. Grenadjären var inlärd, att lugnt räkna till 15, innan han kastade granaten. Han skulle enligt dåtidens reglemente »kasta den högt i vädret och inte rulla den längs marken, som bönder vilka spelar käglor». Både stora och små handgranater fanns och de förvarades i en granat- eller grenadjärväska.

Blankvapen

Ingen dansk soldat utan ett sidovapen. Så hade det varit »fra Arilds tid» till strax efter andra världskriget. Men likväl betraktades sidovapnet som tekniskt sett det minst intressanta. Vid tiden för De skånska kriget skilde man endast mellan soldat- och ryttarvärjor. Föredragshållaren visade här med ljusbilder ett stort antal blankvapen från denna tid.

En sak är att äga ett vapen en annan att kunna bruka det.

Inte minst muskötens fordrar en mängd handgrepp och föredragshållaren avslutade med att på ett utmärkt sätt demonstrera medelst ljusbilder de olika tillvägagångssätten och kommandoorden.

Jan Clarin

----->>>>>-----

Medlemsavgiften för 1980

Kassören är tacksam för inbetalning av densamma å postgirokonto 43 08 17 - 7 med kronor 100:--.
Använd gärna bifogade inbetalningskort.

Bild 1. T.v. *Infanteriofficerssabel m/1852 för officer vid Livregementet till fots.* T.h. *Sjöofficerssabel ansluten till föregående. Samling Clarin nr 77 och 125.*

Trenne svenska officerssablar från 1800-talets mitt

När man specialiserar sig på att samla svenska, militära blankvapen finner man ofta i den tillgängliga vapenlitteraturen brister, när det gäller beskrivningen av och inte minst avbildandet av intressanta vapen framställda i mindre serier. Jag har därför känt det angeläget att i vårt Meddelande införa uppgifter och bilder av dylika med början från min egen samling. Inte minst nedanstående 1849 års modell för officerare och fanjunkare vid Kungl Lifgardet till Häst har mig veterligen ej tidigare fått någon beskrivning. Säkert har flera medlemmar objekt, som är lämpade för en dylik publicering – kontakta mig och vi hjälps åt med bilder och text.

Infanteriofficerssabel m/1852 för officer vid Livregementet till fots.

Fäste av förgylld mässing. Kappans ovansida prydd med ett dubbelt krönt C. Yttre parerplåten prydd med en sköld med Tre Kronor omgiven av lagerkvistar och fanor, varav en med Oskar I namnchiffer. Kavel av rutat trä, fastsatt vid tången med tre nitar. Klinga av Hafströms modell, 75,2 cm lång och vid fästet 3,5 cm bred. Balja av svart läder med förgyllda och ornerade beslag. Se vidare **Bild 1 t.v. och bild 3 överst.**

Sjöofficerssabel utan fastställt modellår, ansluten till ovanstående m/1852 för infanteriofficer.

Fäste av förgylld mässing. Kappans ovansida prydd med Oskar II namnchiffer under hertigkrona. Yttre parerplåten prydd med en sköld med Tre Kronor omgiven av lagerkvistar, ankare och ett standar med Oskar I namnchiffer. Kavel av rutat trä, fastsatt vid tången med tre nitar. Klinga av Hafströms modell, 73,2 cm lång och vid fästet 3,5 cm bred. Balja av svart läder med förgyllda beslag dekorerade med ankare, treudd, kanoner m m. Släpsko i form av en delfin. Se vidare **Bild 1 t.h. och bild 3 nederst.**

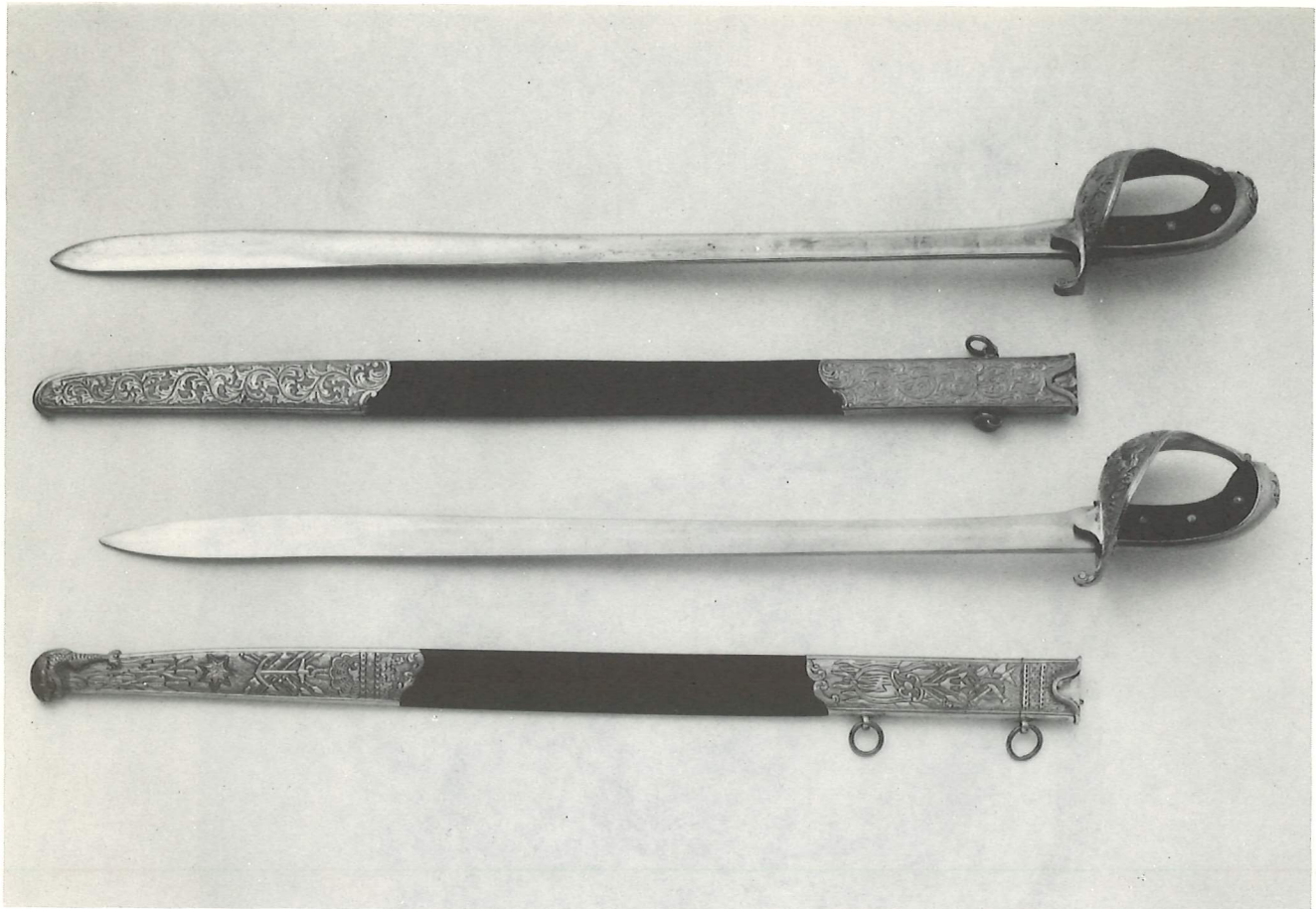

Bild 2. Kavalleriofficerssabel m/1849 för officer vid Livgardet till häst. Samling Clarin nr 119.

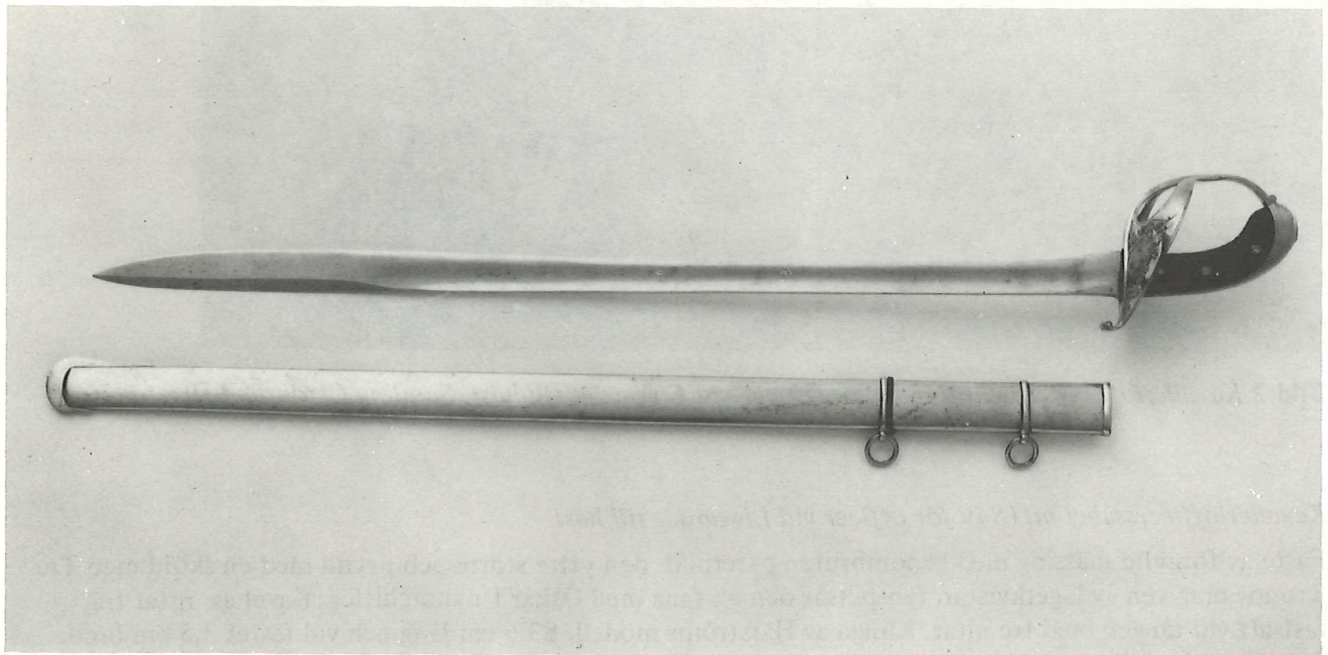
Kavalleriofficerssabel m/1849 för officer vid Livgardet till häst.

Fäste av förgylld mässing med genombruten parerplåt, den yttre större och prydd med en sköld med Tre Kronor omgiven av lagerkvistar, fanspetsar och en fana med Oskar I namnchiffer. Kavel av rutat trä, fastsatt vid tången med tre nitar. Klinga av Hafströms modell, 83,6 cm lång och vid fästet 3,5 cm bred. Balja av polerat järn med tvenne koppelringar. Se vidare **Bild 2** och **bild 4**.

Jan Clarin

Bild 3. Överst. *Infanteriofficerssabel m/1852 för officer vid Livregementet till fots.* Underst. *Sjöofficerssabel ansluten till föregående. Samling Clarin nr 77 och 125.*

Bild 4. *Kavalleriofficerssabel m/1849 för officer vid Livgardet till häst. Samling Clarin nr 119.*